

166

1927

891.99

7-13

1927

168

91
-6 NOV 2011

ՀԱՐԵ Ա.

ԿԻՒԹԷՄՊԷՐԿ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԲ

ԹԻԻ 54

ՀԻՄՆՈՒԱՆԻ 1908 Կ. ՊՈԼԻՍ

Պ Ա Լ Ա Տ Ո Ւ Ն Ի

ԳՐԳՈՒՉ

ԳԵՂՈՒՅ Ի Ն

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՐՈՒՍՏԻ ՄԸ

ՍԻՐԱՐԿԱՆԸ

ԿԻՊԱԿ ՊՈԼՍԱՆԱՑ

ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԻՒԹԷՄՊԷՐԿ

Կ. Ն. ՄԱԳԱՍՏԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1927

ԳԻՆ 10 ՂՐՇ.

391.39
Պ-67

7-13

ԿԻՒԹԷՄՊԵՐԿ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ԹԻԻ 54

ՀԻՄՆՈՒԱՆ 1908 Կ. ՊՈԼԻՍ

ՊԱԼԱՏՈՒՆԻ

27

ԳՐԳՈՒԻՉ ԳԵՂՈՒՅԻՆ

(ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՐՈՒՍՏԻ ՄԸ ՍԵՐԱՐԿԱԾԸ)

ՎԻՊԱԿ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ “ԿԻՒԹԷՄՊԵՐԿ”

Կ. Ն. ՄԱԳԱՍՅԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1907

Handwritten signature or initials.

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍԲ

Հնդի. պատերազմի յետոյ բարձր անհավեւասօրէն
ապակում է:

Պատերազմը պատճառ եղաւ որ մարդիկ չըսած շիւ-
թունն եւ հեշտ շահերէն, մոռցին քաջի մը անձնասու-
բջան անկէ կարգի աշխարհիկ հանոյներու եւ շուայսու-
թեան: Նոյն իսկ անեկէ հակաբարձարոյ՝ մարդիկ ի-
րենց դիւրին յաջողութիւններէն ֆազայերում՝ մեկ օրէն
միւսը, հեշտանի եւ զեղիւթեան սուպեկներ դարձան:

Ահա՛ պոչահայ իրական կեանքէն այս տեսակ իրար
մըն է որ կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն: Տի-
պար մը՝ զոր անկէ օր կը տեսնենք մեր շուրջը, սուանց
անդրադառնալու:

Հեզգեշտ մեր ընթերցողներուն պիտի ներկայացնենք
պոչահայ իրականութենէն նեւստիւնակ տիպարներ իրենց
քոյակոյակ մերկութեանը մեջ:

U 6483-uh

1784-2004

(31973-64)

ԿԻՐՔԱՆԻՐ ՄԱՏԵՆԱՏՐ

Արամ էֆ. Տինտօնեան ընդհ. պատերազմէն առաջ
կազմու կրնար իր օրապահիկը հայթայթել: Նախ գի-
նիի առեւտուրի միջնորդ եղած էր, բայց գինիին
գոյնը հմայիչ է, և Արամ էֆ. ալ չափազանց անձնա-
տուր ըլլալով անոր հմայքին բաւական ժամանակ վե-
րացաւ ըմպելով զայն: Վերջապէս տեսնելով որ այդ
արհեստը իր անպատեհութիւններովը կը վնասէ ա-
ռողջութեանը, թողուց այդ գործը և Բերայի մէջնը-
պարեղինաց մեծ վաճառատան մը գործերովը պարա-
պիլ սկսաւ: Քիչ մը խնայողութեամբ բաւական կը-
լորիկ գումար մը շինեց և երբ ընդհ. պատերազմը ծա-
գեցաւ անիկա տեղաւորուած էր Շիշլիի շիտակին վը-
րայ իր սեփական նպարեղինաց համեստ վաճառատա-
նը մէջ:

Շիտակը ըսելու համար, առաջները մեծ բան մը
չէր շահեր, բայց և այնպէս քիչ թէ շատ հատոյթ
մը կ'ապահովէր իր խանութը և մանաւանդ որ իր կը-
նոջը համար ալ զբաղում մըն էր ան:

Արամ էֆ. Տինտօնեան հանգիստ սրտով ու հան-
դարտ գործունէութեամբ կը գործէր և այս կերպով
ամսական քիչ մը դրամ մէկ կողմ կը դնէր: Չմտա-
նանք աւելցնելու որ մեր համեստ վաճառականը Քիւս-

նութիւն իր կնոջը ձգելով, հպարեղէնի, և աւելի ճիշդըն ըսելու համար ամէն տեսակ ընթացիկ ապրանքներու յանձնակատարութեամբ ալ կը պարտուէր, հրատարակին վրայ՝ Բերայէն Պոլիս, Պոլսէն Սկիւտար անցնելով և այս կերպով գրեթէ չըջելով Բերայի, Պոլսոյ ու Վոսփորի բոլոր և այլազան հրատարակները.....

Բայց հակառակ այսքան ջանքերուն, Արամ էֆ. չէր յաջողեր բարելաւել իր նիւթական կացութիւնը՝ իր փափաքածին պէս, ինչո՞ւ, որովհետեւ անիկա չուներ վաճառականի մը համար անհրաժեշտ եղող յատկութիւնները, այսինքն՝ յանդուգն չէր. երկչոտ էր ան:

Մեր աշխատասէր վաճառական - յանձնակատարը չէր ուզեր վտանգել իր հաւաքած քիչ մը դրամը, նոյնպէս չուներ ան յաջողութեան գլխաւոր ազդակը եղող՝ բախտը:

.....

Արամ էֆ. Տինտօնեան պատերազմը ծագած պահուն 36 տարեկան էր, իսկ իր կինը՝ Էլիզա չոր և ցասկոտ, փոքրակազմ ու թխաղէմ էր և հազիւ՝ 28 ցարուններ բոլորած:

Արամ էֆ. սրտի ջղային բարբառումներ ունէր և գինւորական քննութենէն անցնելով իրեն յարաձուն գոհանակութիւն մը պատճառով հետևեալ վիսիֆախտիրացաւ:

«Պաշտէ քիւնեքսի մուսարրէր ևեփէրը մերֆու միւպքիս օշտղու մարազը ոզվիի գալցասն ևաշի պու ինքիւսասն ափ իօիլիջ Տիր»:

Տինտօնեան էֆ. աակաւին կը յիշէր մանկութեան ժամանակ մեծ հօրը ուսուեթուրը պատերազմի մասին ըրած պատմութիւնները, այն ստենուան ուտելիքներու առասպելական սղութիւնը, յանդուգն վաճառականներու շահագիտութիւնն ու դիզած անազին դրամները, ժողովուրդին թշուառութիւնը և ինչ:

Արամ էֆ. ի մտքին մէջ լոյս մը ծագեցաւ, և այդ ծագած լոյսը վայրկենաբար տուաւ իրեն այն բանը որ մինչեւ այդ օրը կը պակսէր իրմէն, յանդըգնութիւնը, Պիտի հարստանա՛ր վերջապէս, բախտը պիտի ժպտէր իրեն. պիտի իրականանային երազները...: Արդէն գինւորութենէն փրկուած օրն ալ նախազգացումը ունեցած էր թէ՛ բախտի նոր ճամբայ մը պիտի բացուի իր առջեւ և այդ նախազգացումը կ'իրականանար այս օր: Գործերը նպաստաւոր պիտի ըլլային, կը մնար միայն աշխատիլ, և Արամ էֆ. Տինտօնեան չէր վախնար այդ բանէն, ընդհակառակը կը սիրէր ան աշխատիլ, բաւ էր որ բախտը քիչ մը ժպտէր իրեն:

— Էլիզա, աղջիկս, ըսաւ կնոջը, պատերազմ է. քիչ չանցած ուտելիքները պիտի նուազին ու սղեն, շատ դրամ պիտի շահուի, ժողովուրդը գիներու սղութիւնը նկատի պիտի չառնէ, բաւական է որ փնտրուածնին կարենան գտնել:

Եւ անվարան, Արամ էֆ. Տինտօնեան իր պահած բոլոր դրամները անդեղէնի յատկացուց:

Անիկա կ'սպասէր հիմա գիներու բարձրացման: Արամ էֆ. շատ չսպասեց, անդեղէնի ինչպէս նաեւ ամէն ապրանքներու գիները յարաձուն կերպով բարձրացան, ինչ որ առիթ և քաջութիւն կուտային մեր վաճառականին ձեռքի ունեցած դրամը միշտ ապրանքի յատկացնելու:

Այլեւս անոր պէտիկ վաճառատանը մէջ ամէն ինչ

կը գանուէր: Տէր և Տիկին Արամ էֆ. մինչև իրիկուն և գիշերն ալ մինչև ուշ առտն ժամանակ չէին ունենար քիչ մը հանգստանալու, այնքան զբաղած էին անոնք որ...: Կանոնաւորապէս ամէն իրիկուն խանութին փեղկերը գոցելէ վերջ Տէր և Տիկին Տինտօնեան իրարու դիմաց անցած դրամները կը համըէին ու կը դիզէին զանոնք՝ միւսներուն վրայ:

1917ին անոնք արդէն տէրն էին քանի մը հազար ոսկիի, որոնք քիչ առ քիչ շահուած էին մանր գնումներ ընող յաճախորդներէ:

Օր մը, Արամ էֆ. խորհեցաւ որ եթէ փոխանակ փոքրաքանակի մեծաքանակ ապրանքի վրայ գործ ընէր, անկասկած ունեցած քանի մը հազարը պիտի կրկնապատկուէր, և ինչո՞ւ չէ, դուցէ պիտի քառապատկուէր ալ:

1917ի կիսուն զինուորական քննութեան համար նոր հրաւերը շատ չնեղեց Տինտօնեան էֆ.ն, իր ենթակայ եղած սրտի հիւանդութեան շնորհիւ, որ մինչև այն առտն չէր բուժուած: Նպարեղինաց վաճառականը այս անգամ ալ անդէն ծառայութեան կոչուեցաւ ու զրկուեցաւ Բերա, Թաշ-Քըչլա զօրանոցը: Ճարպիկ վաճառականը դիւրաւ յաջողեցաւ լաւ դիրքի մը տիրանալ հոն և սպաններուն հայթայթիչ կոչուել, հայթայթիչ մը՝ որ բնաւ սովորութիւն չէր ըրած հաշուեցոյց ներկայացնելու:

Տինտօնեան էֆ. հազուադիւտօրէն կը տեսնուէր զօրանոցին մէջ, այդ ալ քանի մը վայրկեան միայն՝ յանձնարարութիւններ ստանալու համար:

Մէկ կողմէ Տիկ. Էլիզ խանութին մէջ, և միւս կողմէ Արամ էֆ. Տինտօնեան զօրանոցին մէջ անհաշիւ գրամ կը շահէին:

Տէր և Տիկ. Տինտօնեաններու հարստութիւնը հազարներու հասած էր արդէն երբ զօրացուումի հրաման ելաւ: Հարուստ էին, չափազանց հարուստ, միլիոնատէր, բայց Արամ էֆ. և իր կինը չէին կրնար վարժուիլ այդ գաղափարին, իրա՞ւ հարուստ էին, իրենց ցըն էր այդ անագին հարստութիւնը: Ուրեմն ուզածնին կրնային ընել և կրնային ուզածնուն չափ անհաշիւ ծախսել...:

Սակայն բան մըն ալ չէին ըներ անոնք, դարձեալ կը շարունակէին բնակիլ իրենց խանութին վերնայարկի երկու սենեակներուն մէջ, սենեակներ՝ մութ, խոնաւ ու ցած արաստաղով որոնք աւելի լաւ պիտի ըլլար նկուղներ կոչել: Անկարելի էր որ իրենց սենեակին մէջ բարձրադուխ պարտէին անոնք, արաստաղը այնքան ցած էր որ...:

Շահագէտ գոյգը կը պատրաստուէր աւելի ընդարձակ կերպով շարունակել առեւտուրը, երբ մին միւսին ետեւէն հիւանդացաւ: Բժիշկը ախտորոշում մը ըրաւ ամիչապէս յայտնելով թէ՛ չարահար աշխատանքէ յառաջ եկած կուրծքի հիւանդութենէ կը տառապին: Քիչ ժամանակ անկողնոյ ծառայելէ վերջ ոտքի ելան, բայց յոգնած էին և աշխատելու ետանդը չէր մնացած:

— Ի՞նչ, ըսաւ Էլիզ իր ամուսնոյն, մեր ամբողջ կեանքի տեսլութեանը աշխատելու դատապարտուած ենք, տակաւին շարունակենք աշխատիլ որպէսզի մահը չուշանայ և մեր արիւն քրախնքով շահած զբոսները քոյրերո՞ւղ մնան, անպտո՞ւղ մարդ, ո՛չ, անկարելի է, պէտք է ձգենք այլեւս դօրծ ու ամէն ինչ և գիւզ մը քաշուինք:

Արամ էֆ. կնոջը խօսքէն դուրս չէր ելլեր, մասնաւոր որ այս վերջինը դիտցած էր իր ազդեցութեանը տակ պահել զայն: Ուստի Տիկ. Էլիզի տուած

վճիռին համաձայն խանութը ծախելով գացին բնակիլ Գ. գիւղ, ծովահայեաց փառաւոր զըղեակ մը, չըջապատուած գեղեցիկ ծաղիկներով զարգարուն պարտէզով մը: Տիկ. Էլիզ շգեղ բայց անձաշակօրէն յարգարեց տունը:

Է՛հ, գէշ չէր, Արամ էֆ. գո՛հ էր կեանքի այս փոփոխութենէն մանաւանդ որ խիստ հաճելի ամառ մը անցուցին, հանգի՛ստ, անդորր ու հեռու տաղաու՛ն կէ ինչպէս նաեւ իւղի, քարիւղի ու ապուխտի հոտերէն. . . :

Առտունները ուշ կ'ելլէին, ու է գործով չէին պարապեր: Խոհարարուհի մը և սպասուհի մը կը ծառայէին ու մինչեւ իրիկուն Տիկ. Էլիզի հրամանները կը կատարէին Մինչդեռ Արամ էֆ. իր ամբողջ օրը կ'անցընէր 3-4 թերթեր կարդալով:

— Հանգստի պէտք ունինք, կը տեսնե՞ս սիրելի Էլիզ, հանգստանանք, քիչ մըն ալ ուրիշները աշխատեցնենք մեզի համար, կ'ըսէր ամուսինը իր կնոջը:

Տիկ. Էլիզ կատարելապէս համամիտ էր իր ամուսնոյն: Երբ ջիղերը զրգուէին վրէժը կ'առնէր միայն սպասուհիէն, կը նեղէր դայն մինչեւ որ լայն: Եւ այն ատեն միայն զրգուած ջիղերը կը հանդարտէին: Այսքան միայն, Տիկ. Էլիզ տարբեր միջոց մը չունէր իր զրգուած ջիղերը հանդարտեցնելու. . . :

Իսկ Արամ էֆ. աւա՛ղ, սպասուհի նեղելու զբօսանքն ալ չունէր, և կամաց, կամաց, նախ ձանձրոյթը սպրթեցաւ անոր ընդարմացած ուղեղին մէջ, ապա մեխամաղձոտութիւնը հասաւ, և ի վերջոյ ջղագրգռութիւնը տեղ գրաւեց անոր կազմին մէջ:

Կեանքին մէջ միակ նպատակ մը, միակ իտէալ մը ունեցած էր Արամ էֆ., գրամը: Հիմա որ իր բաղձացածէն աւելի շատ ունէր անկէ, այլեւս այդ

մաածու՛մը ու իտէալն ալ չէր մնացած: Սկօաւ մտառանջուիլ, երկար չէր կրնար տոկալ այս կացութեան, վերջապէս երիտառորդ էր տակաւին, հաղիւ 40 տարեկան:

Բարի առաւօտ մը մաաղրեց ջղային հիւանդութեանց մասնագէտ բժիշկի մը դիմել և մաածու՛մէն գործի անցնելով ամիջապէս Պոլիս իջաւ և կառք մը առնելով գնաց Բերա՝ Տօքթ. Գ. ի դարմանատունը:

Տօքթօրը երբ հարցուց իր անհանգստութիւնը, Տինաօնեան էֆ. խօսք առնելով ըսաւ.

— Թարգելի Տօքթէօր, և ոչ մէկ բանէ հաճոյք կ'ըզգամ, հարուստ եմ, ո՛ր և է զբաղում չունիմ և պէտք ալ չունիմ ատոր: Աւելցնեմ նաեւ որ աշխատելու համար նախկին ուժս ու եռանդս չէ մնացած: Տխուր եմ միշտ ու ախորժակ չունիմ:

Բժիշկը երկարօրէն քննեց զայն: Աւողջ և քաջակազմ էր ան: Ուստի բարոյական դարմանում մը յանձնարարեց անոր:

— Ո՛ր և է վնասուած անդամ կամ գործարան չունիք, ըսաւ բժիշկը, զբօսանքներ ըրէք, այցելութիւններ տուէք և ընդունեցէք, ճամբորդեցէք, բարեկամութիւններ հաստատեցէք և յարաբերութիւններ մը շակեցէք:

Տինաօնեան էֆ. քիչ մը մխիթարուեցաւ, թէեւ բժիշկին խորհուրդները շատ չոգեւորեցին զինքը: Բարեկամութիւններ հաստատել և մանաւանդ յարաբերութիւններ մշակելը այնքան ալ դիւրին բան չէր: Եոյն կարծիքը յայտնեց նաեւ Տիկ. Էլիզ:

— Բայց պէտք է գտնել այնպիսի բարեկամներ որոնք մեր նիւթական կացութեան կարենան հաւասարիլ ու մեզ փետտել չսկսին, ըսաւ Տիկ. Էլիզ:

Հակառակ իր այս համոզման, Տիկ. Էլիզ ինքն ալ ջերմապէս կը բաղձար գտնել այնպիսի բարեկա-

մունքներ որոնք կարենար շլացնել, ցոյց աալով անոնց, լաւագոյն կարասիներով կահաւորուած գեղեցիկ սրահ մը և արդուզարգ:

Տիկին Տինտօնեան չուշացաւ ընտրութիւն մը ընելու, Հաճելի և խիստ բարեկեցիկ ընտանիք մը դրացի էր իրենց: Ամուսինը՝ ընկերութեան մը մէջ երկրաչափ էր, ամէն ասաւօտ կանուխ գործի կ'երթար և շատ դրամ կը շահէր: Կինը՝ մարմնեղ, գիրուկ, ժպտուն և գեղեցիկ մանկամարգուհի մը, որ չափազանց հրապուրիչ և մշտազուարթ էր:

Տիկին Էլիզ խօսեցաւ այդ մասին իր ամուսնոյն, և այս վերջինը արդէն նշմարած ըլլալով գիրուկ զբոսցունին, խիստ զոյճ մնաց այս ընտրութենէն...

Արամ էֆ. Տինտօնեան ըսաւ իր կնոջ.

— Իրաւունք ունիս, սիրելի Էլիզաս, լաւագոյն ընտրութիւնը կատարեր ես, այդ զոյգը շատ համակրելի է, կարելի եղածին չափ պէտք է շուտ հրաւիրել զանոնք որպէսզի ժամ առաջ փրկուինք մեր աստապած ձանձրատէն:

Տիկ. Էլիզ նախանձոտ չէր, վստահութիւն ունէր իր ամուսնոյն վրայ և իր այդ վստահութիւնը միամտութենէ չէր որ յոռաջ կուգար: Արամ էֆ. ժամանակ չէր ունեցած խորհելու ատանկ վերացական բաներու վրայ, իբր ճշմարիտ գործի մարդ անիկա օրւան բոլոր ժամերն ու վայրկեանները յատկացուցած էր իր առեւարական գործերուն: Մերթ ընդ մերթ, եղանակներու փոփոխութեան միջոցին, Արամ էֆ. կ'անդրադառնար անհրաժեշտ պէտքին և Տիկ. Էլիզ պատրաստ էր միշտ իր ամուսինը գոհացնելու...

Սակայն աւագ, երկար չէր տեւեր այս, օրին մէկ տեսակ ազանթերով չէ որ կը խմուի, մարդ կը ձանձրանայ անշուշտ, և Տինտօնեան էֆ. շուտով յոգնելով կը քնանար թաղուած՝ երազներու մէջ...

Ահա՛ այս պատճառաւ, բարի կինը չէր վախնար մտերմանալու վայելուչ, թելադրիչ, հրապուրիչ ու զբաւիչ դեռատի կնոջ մը հետ:

Երկու կիները յաճախ իրարու կը պատահէին խանութէ գնում ըրած ատեններն: Ուստի նման առիթէ մը օգտուելով Տիկ. Էլիզ սիրալիբ վերաբերում մը ցոյց տուաւ իր դրացուհիին հանդէպ և խօսք բանալով յայտնեց անոր. սպասուհիէն ունցած զժգոհութիւնը:

— Չէք գիտեր սիրելի տիկին, երբեք բախտ չեմ ունեցած սպասուհիներէ, հակառակ անոր որ վերջին ծայր հոգ կը տանիմ և զաւկի կամ քրոջ մը նման կը վերաբերուիմ հետերնին, բայց միշտ ապերախտ եղած են ինձ հանդէպ:

Երբ գնումներնին վերջացուցած էին և կը մեկնէին խանութէն, Տիկ. Էլիզ հրաժեշտի պահուն ըսաւ.

— Սիրելի Տիկին, խիստ երախտապարտ պիտի ըլլամ եթէ պատիւը ընէք այցելութիւն տալու մեզ, Էնդունելութեանս օրը չորեքշաբթի է:

Համակրելի դրացուհին սիրով ընդունեց հրաւերը: Տիկ. Տինտօնեան երբ տուն վերադարձաւ յաղթականօրէն ծանոյց իր տեսակցութիւնը դիւթիչ դրացուհիին հետ և աւելցուց թէ՛ յաջորդ օրն իսկ Տէր և Տիկին Տարօսայիչ Բամպակեան թէյի պիտի գային իրենց: Արամ էֆ. մեծ ուրախութիւն զգաց, բայց ո՛հ ոչ թէ չարամիտ ուրախութիւն մը, այլ՝ սիրալիբ և խիստ հաւանաբար ուրախ յարաբերութիւններ հաստատելու գոհունակութեամբ:

Նոյն իրիկունը այր և կին լաւագոյն ախորժակով ճաշեցին: Տիկ. Էլիզ անօրինակ զուարթութեամբ անկողին մտաւ: Եւ քնացող գիւղին հանդարտութեանը մէջ գժուար չէր լսել նախկին նպարավաճառուհիին զուարթ բացազանջութիւնները...

— Ա՛հ, անառակ, դիտե՛ք խաղաղացիներ, կը պո-
ռար ան խնդագին և այս խօսքերուն կը յաջորդէին
զանազան աղմուկներ:

Արամ էֆ. շատ զբաղած էր և Տիկ. Էլիզ. միշտ
բարի ու քաղցր, յաջորդաբար կը ներկայացնէր իր
այտերը: Վերջապէս յոգնած, բայց երջանիկ, ըստ-
իբր ամուսնոյն:

— Այնքան ատեն կար որ... որքան քաղցր է...

Եւ Արամ էֆ. կարի՞ճ վեհանձնութեամբ մը ու իր
արժէքին գիտակցութիւնը ունեցողի մը հաստատա-
մութեամբ, պատասխանեց.

— Լա՛ւ է անապան քան երբեք...:

Բ.

ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆԻ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հեռեւեալ օրը Արամ էֆ. շատ զբաղած էր:

— Պէտք է ածիլուիտ, անուշա, հիւրերը վայել-
չօրէն ընդունելու է, խօրհէ որ ընկերային դիրքի տէր
մարդիկ են, ըսաւ Տիկ. Էլիզ:

Եւ մեր հանգստեան կոչուած նպարավաճառը ա-
ռանց առարկութեան հնազանդեցաւ: Ածիլուելէ վերջ
անցաւ կնոջը զարդասեղանին դիմաց և լաւ մը իրեւով
դէմքը մարմնէ վերջ կնոջը յատուկ սպանիական
դրօժիչ Օ. Տը Քօլօնըէն արատօրէն քսուեցաւ: Տիկին
Էլիզ ուզեց համբուրել զայն ու փոքրիկ, սիրունիկ,
ճկուն կինը կախուեցաւ իր ամուսնոյն վիզէն: Եւ
Արամ էֆ. առանց դժգոհելու իր կուրծքին վրայ ըզ-
գաց երկու նարնջանման ու կարծր ծիծերու հպումը,
օրոնց կազինի նման ցցուն պտուղները ելեկարական
կոճակի մը հպումին ազդեցութիւնը կը գործեն: Արամ
էֆ. ի ձեռքերը անզգալաբար երկարեցան ուրիշ կլորու-
թեանց վրայ օրոնք հլուօրէն գիմաւորեցին զինքը...:

Քանի մը վայրկեան վերջ, երկու ամուսիններուն
աչքերը մթապնեցան և ամիշական անբացատրելի
ցանկութիւն մը զէպի ննջասենեակ մղեց զանոնք:

Եւ առանց դիմադրելու, գացին հոն, այն սեն-
յեակը ուր կրտսկին, սւր կը քնանան և ուր...:

Ի՛նչ կ'ուզէք, անոնք կ'ապրէին իրենց եկամուտ-
ներովը: Զկային այլեւս ծառայելիք զժուարհաճ յա-

ճախորդներ, խաբուելիք հայթայթիչներ և վերջապէս չկար այն շահագիտութիւնը որուն կը պարտին իրենց հարստութեան երեք չորրորդը: Ուստի զբաղումներ կը փնտռէին անոնք զբօսնելու և իրենց մկաններուն ճրկունութիւնը պահպանելու համար...

Կ'երեւի թէ գոհ մնացին այդ մարզանքէն: Որովհետեւ Տիկ. Էլիզ երբ սենեակէն դուրս ելաւ հերարձակ ու կիսամերկ, գոհունակ յօրանջում մը ունեցաւ: Ապա դուրս ելաւ նաեւ Արամ էֆ. յայտնապէս կարմրած ու քիչ մը յոգնած...

Երկու ամուսինները վարպետ ակնարկ մը նետեցին պատրաստութիւններուն վրայ. թրթի-փռռները, շիֆօտները, թէյն ու տեսակ տեսակ շօֆօրաները ընտրուած էին ամենարնտիր տեսակներէն:

Եւ ժամը ձիշ Տին, երբ սպասուէին կը ծանուցանէր Տէր և Տիկին Տարսայիչ Բամպակեաններու գալուտը, այս վերջինները Տինտօնեաններու կողմէ գիմաւորուեցան ուրախութեան ամենամակեղծ արտայայտութիւններով և առաջնորդուեցան շքեղօրէն դարձուած սրահը:

Երկու զոյգերը իսկոյն համակրեցան իրարու: Տիկին Նուարդ Բամպակեան պարզ, տոանց սեթեւեթի, բայց խիստ զուարթ և զբաւիչ էր, ամուսինն ալ կնոջը հանդէպ շատ յարգալիւր վերաբերում մը ցոյց կուտար ու միշտ անոր կարծիքին կը դիմէր:

Տիկ. Նուարդ կը յայտնէր թէ շատ գոհ մնացած էր Ք. գիւղէն ուր բժիշկը յանձնարարած էր բնակիչներն իրենց եղած անարիւնութեանը պատճառաւ:

Անկեղծ քրքիչով մը ընդունուեցաւ այդ յայտարարութիւնը: Թարմ և վարդագոյն դեռատի գեղունէին համակ առողջութիւն և կեանք էր:

Համակրելին Տիկ. Նուարդ ինքն ալ չուշացաւ քարձրահագագ մտանակցելու ընդհանուր ինքուզքին և

1784-2009
(31773-64)

հաստատեց արդարեւ թէ՛ առողջութիւնը շատ լաւ էր հիմա:

— Եթէ գիտնայիք թէ որքան գէր էր իմ Նուարդս, կը հաստատէր սենեակին մէկ անկիւնէն, փարթամ կնոջ երջանիկ ամուսինը: Ազգրե՛ր ունի որ...

Տարսայիչ էֆ. սքանչացման փոքր սուլում մըն ալ արձակեց:

Մինչ Արամ էֆ. շատ յուզուած, կը խորհէր ինքն իրեն թէ Էլիզի ազգրերը շատ նիհար, բայց հակառակ ատոր գեղեցիկ էին:

Երկու ընտանիքները բամբուկեցան իրարմէ խիստ սքանչացած: Տէր և Տիկ. Բամպակեան խոստացան հետեւեալ կիրակի ճաշի գալու:

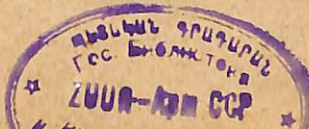
— Կ'երեւի թէ այս օր պղտիկ պնակները մեծերուն մէջ պիտի դնեն, ընդունելութիւն կայ սիրելիս:

Խոհանոցին մէջ, խոհարարուհի Արուս ձեռքերը մէջքին գրած, այսպէս կը ծանուցանէր սպասուհի Մարիամին:

— Այս կիներ, դիտել տուաւ Մարիամ, արհամարանքով ակնարկելով Տիկին Էլիզին, ընդունելութեան ձեւերուն անտեղեակ և տգէտ կիներն է: Հետեւէն իսկ տակաւին կը բուրէ վրայէն ապուխտին ու քարիւղին հոտը: Իսկ Արամ էֆ., ահա՛ վայելուչ և մեծօգի մարդը, մե՛ղք որ իր թղուկ կնոջը ձեռքը խաղալիք եղած է:

— Իրաւունք ունիս, մէյտէկ գաւաթ խմենք ու համաձայնինք յարեց Արուս և բացաւ Մայակայի հին գինիի շիշ: Երկու մեծկակ գաւաթներ լեցուեցան և երկու կիները պարպեցին զանոնք իրենց տէրերուն կենացը:

Խոհարարուհի Արուս հուժկու կիներն էր, թխաղէմ ու մազոտ, որուն գէմքին վրայ պիտի ու մօրուք չէին պակսեր: Աչքերը մթին և հեշտայից, առողջութիւն կ'արտացոլային: Իսկ մասուտ չրթները, որոնց

եաին սպիտակ ակուններու անթերի շարք մը կար, խիստ նկարագիր մը ցոյց կուտային:

Սպասուէի Մարիամ, փոքրակազմ, խարտեաչ, տեղոյն ու անարիւն, դեղնամ շրթներով, խոհուն կապոյտ աչքերով, զգայուն ու խորհրդաւոր կին մըն էր, որուն համար աշխարհի բոլոր էրիկ-մարդիկը գեղեցիկ ու վայելուչ ըլլալով անոնց ամենակոշտ զգուանքներէն իսկ կ'զգածուէր:

— Այս օր ճաշի են Բամպակեանները, երկրաչափ Տարսայիչը և իր կինը, կը ճանչնա՞ս զանոնք, հարցուց Արուս:

Մարիամ կը ճանչնար զանոնք, քովնտի ակնարկ մը նետած էր արդէն Տարսայիչ էֆ. ին, և անոր խարտեաչ ու լաւ խնամուած մօրուքը խողտացուցած էր անոր սիրտը:

— Այո, շա՛տ գեղեցիկ մարդ է, խիստ վայելուչ, ճիշտ իմ ուզածս է, հաստատեց Մարիամ:

— Տիկինը կը կանչէ, վազէ Մարիամ:

Երբ առանձին մնաց Արուս տենչալից ու ծարաւի ակնարկ մը նետեց Մալակայի շիշին և:

— Մեղք չէ՞ որ սասնկ պատուական գինի մը եղան Քիլեքօի մէջ գնեմ, ըսելով առաւ զայն, բերանը տընկեց և ապա շիշը տեղը դրաւ ու աւելցուց խնդուքով, Տիկինին ըսի արդէն թէ առանց Մալակայի եզան լաւ Քիլեքօ մը չեմ կրնար պատրաստել:

Յրակարանին վրայ միտը կամաց կամաց կ'եփէր ու խիստ ախորժարէր բուրում մը կարտաբերէր: Արուս մօտեցաւ անոր, մասնագէտի ակնարկ մը նետեց ու վայրկեանը հասած համարելով սանին մէջ լեցուց զաւթ մը ջուր, ապա քացախին շիշն ալ առնելով անվարան առատօրէն աւելցուց անոր վրայ:

Հազիւ վերջացած էր այս դաւադրութիւնը, երբ ներս մտաւ Տիկ. Էլիզ:

— Փիւլֆ, ամբողջ խոհանոցը գինի կը հոտի, ճչեց Տիկ. Էլիզ:

— Ա՛խ տիկինս, ինձի պէս հատ մըն ալ չկայ Մալակայով սասնկ պատուական Քիլեքօ մը պատրաստող, ըսաւ Արուս, գլուխը սանին վրայ հակած և առանց տիրուէիին դառնալու:

Տիկ. Էլիզ հակառակը չէր կրնար պնդել, առաջին անգամն էր որ այսպիսի մեծ հացկերոյթ մը կուտար և յետոյ շատ խսկ էր ինք. սովորականէն քիչ մը տարբեր մընիւ մը պատրաստելու մէջ: Երբ Տիկ. Էլիզ մեկնեցաւ խոհանոցէն Արուս ըսաւ ինքն իրեն.

— Սասնկ տղէտներու դէմ պէտք չէ նեղուիլ, ասոր նման քառասուն հատ մատիս վրայ կը խաղցնեմ, ինձի Եալովացի Արուս կ'ըսեն, այսքան տարի է աղնուականներու տուն ծառայեր և անոնք իսկ ուզածիս պէս դարձուցեր եմ, ո՛ւր մնաց աս զրպան:

Այս խօսքերէն վերջ Արուս ուզուեցաւ դէպի երեք քառորդ մասը պարպուած Մալակայի շիշին և «կեցցե՛ն Եալովացիները» ըսելով բերանը տնկեց զայն ու մէկ ումպով վար տուաւ գինիին մնացեալ մասն ալ:

Հազիւ թէ շիշը վար դրած էր ու կը պատրաստուէր կրակարանին մօտ վերադառնալու, Արուս զըւարթօրէն ընդունեց այցելութիւնը Արամ էֆ. ի, որ եկած էր տեղեկանալու թէ՛ ամէն բան պատրաստ պիտի ըլլա՞ր մինչեւ ժամը 7ը:

— Հոգ մի ընէք էֆէնտիս, ամէն ինչ պատրաստ կ'ըլլայ, սասնկ մեծ հացկերոյթներու վարժուած եմ ես: Իմ աշխատած խօնախներուս մէջ սեփիւններ ճաշի կուզային, յարեց Արուս ամենայն մեծխօսիկութեամբ և խորամանկ նայուածքներով:

Յետոյ առանց վարանումի Արամ էֆ. ի ձեռքէն բռնելով տարաւ զայն սանին մօտ, որուն մէջ կ'եփէր պատուական Քիլեքօն և յազթականօրէն անոր կախարիչը բանալով բացազանչեց:

— Է՛, էֆէնտիս, մէյ մը հոտուըտա նայիմ սաւիկա...:

— Այո, շատ աղւոր կը հոտի, հաստատեց Տինտօնեան էֆ.:

Արուս առանց իր տիրոջ ձեռքը ձգելու դէպի դուռը առաջնորդեց զայն և .

— Հիմա էֆէնտիս, ինծի մինակ ձգէ որ ինքն իր գլխուս պատուական կերակուր մը պատրաստեմ, բաւաւ:

Արամ էֆ. հաւանելով մեկնեցաւ խոհանոցէն ժպտազին, իսկ Արուս երբ կրկին սանին մօտ վերադարձաւ զգաց թէ՛ խմած գինիին ազդեցութենէն կոկորդը չորցած էր և գլուխը կրակներու մէջ կ'այրէր: Մտատանջ ակնարկ մը նետեց պատի ժամացոյցին .

— Ժամը վեցը եղեր է արդէն, մէկ ժամէն պէտք է պատրաստ ըլլայ ամէն ինչ, քնանայու ժամանակ չէ, բայց այս քունն ալ ինչպէս փախցնելու է:

Հազիւ այս խօսքերը արտասանած էր Արուս, երբ անոր աչքերը նշմարեցին փոշիներով ծածկուած մեծկակ շիշ մը, մօտեցաւ անոր և սրտատրոփ նայեցաւ շիշին վրայի պիտակին. «Պարսակի դինի, 1911» գրուած էր անոր վրայ: Քանի մը վայրկեանի վարանումէ վերջ խոհարարուհին վճռական շարժումով մը առաւ շիշը, հանեց խիցին վրայի բարակ կապար պատեանը և յետոյ մեծ զգուշութեամբ բացաւ շիշը, ջանալով մասնաւոր որ քիռպուշօնը նշան չի ձգէ խիցին վրայ:

Եւ Պարսակն ալ գնաց միացաւ Մալակային...: Բայց Արուս, իբր պարկեշտ կին, իր դրամովը դնած գինին լեցուց պարպած շիշին մէջ:

Հիւրասրահին մէջ Տիկին Էլիզ կը յաղթանակէր:

— Ծա՛տ չքեղ է ձեր սրահը, մանաւանդ սա հուրազատ Լուի 16 ոճով վիթրինը հիանալի է, ըսաւ Տիկ. Բամպակեան:

— Անշո՛ւշտ, հաստատեց Տինտօնեան էֆ., ինծի համար մասնաւոր կերպով շինուած է անիկայ:

Տիկ. Նուարդ թեթեւապէս հազաց, մինչ ամուսինը Տարսայի էֆ. կը խնդար իր խարտեաշ պիտիբուն տակին:

Ամէն ինչ լաւ կարգադրուած էր առաջուց: Ժամը եօթին Մարիամ գալով սրահին դուռնէն պիտի ծանուցանէր տիկինին թէ՛ ճաշը պատրաստ է: Ելտակը Տիկ. Էլիզ քիչ մը մտահոգ էր: Հիւրերուն գալէն ի վեր չէր համարձակած բացակայիլ սրահէն, հետեւաբար չէր գիտեր թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ խոհանոցին մէջ: Ճշմարիտ սփոփանք մը զգաց Տիկ. Տինտօնեան երբ տեսաւ Մարիամի երեւնալը սրահին դրանը մէջ: Կ'սպասէր սպասուհիին ճաշի հրաւերին, բայց մեծ զարմանքով նշմարեց թէ՛ Մարիամ աչքի նշանով մը գինքը դուրս կը կանչէ:

Տիկ. Էլիզ ներողութիւն խնդրելով հիւրերէն, մօտեցաւ սպասուհիին:

— Ի՞նչ կայ Մարիամ:
— Տիկին, Արուս կատարելապէս գինով է ու կը խռկայ խոհանոցին սեղանին տակ...:

— Ա՛հ, Աստուած իմ, ի՞նչ պիտի ընենք հիմա...: Եւ տանտիրուհին յուսահատութեամբ վեր բարձրացուց թիւերը:

Տիկ. Էլիզի անձայն շարժումը հետաքրքրած էր Արամ էֆ.ն որ ամիչապէս անոր մօտ փութաց և տեղեկացաւ սոսկալի եղելութեան: Արուս գինով, ճաշը կիսատ և սպասուհի Մարիամ ալ անկարող էր Արուսին պաշտօնը կատարելու...:

Ա՛յնպիսի յուսահատութիւն մը գծուեցաւ Տէր և Տիկ. Տինտօնեաններու դէմքին վրայ որ Տիկ. Նըւարդ անոնց մօտեցաւ և հաճոյակատար շարժումով մը հարցուց .

— Ի՞նչ պատահեցաւ սիրելի բարեկամներս, դըժբախտութիւնն մը, դէշ լո՞ւր մը արդեօք...:

Տիկ. Էլիզ ամօթէն կարմրած, և յուզեալ ձայնով մը իմացուց եղելութիւնը: Մինչդեռ Արամ էֆ. յիշոցներ կը մտաւոր: Բայց յանկարծ ուրախ քրքիջ մը ազանովեց գինով խոհարարուհիին տէրն ու տիկինը:

— Կը խնդրեմ, բնաւ մի մտահոգուիք, եթէ խոհարարուհիին գինով է կեցցէ նոր խոհարարուհիին, տուէք ինծի անոր գոգնոցը, ըսաւ Տիկ. Նուարդ մպտագին:

Տէր և Տիկ. Տինտօնեան առ ի քաղաքավարութիւն և կամ աւելի ճիշտը ի ձեակերպութիւն վարանեցան: Բայց Տիկ. Բամպակեան այնքան յօժար ու գուարթ ցոյց տուաւ ինքզինքը որ Տինտօնեանները թոյլ տուն անոր ուզածը բնելու: Տիկ. Նուարդ զըւարթ ու անառակ շարժումով մը իսկոյն բաժնեց զերբը:

— Դո՛ւք ըսաւ խօսքը Արամ էֆ. ին ուղղելով խոհանոց առաջնորդեցէք զիս և հօն օգնեցէք ինծի: Իսկ զուն ալ, ըսաւ իր ամուսնոյն դառնալով, Տիկ. Էլիզին հետ ըմպելիներուն գործը կարգադրէ:

Եւ իւրաքանչիւր զոյգ գնաց կատարելու իրեն վիճակամ պաշտօնը...

Երբ Տինտօնեան էֆ. Տիկ. Նուարդին հետ առանձին մնաց խոհանոցին մէջ, ի տես անոր սպիտակ գոգնոցին տակէն հրաշալիօրէն ցցուող կլորութիւններուն, զգաց թէ քաղցր ջերմութիւն մը սկսաւ շրջիլ ոգնայարին մէջ: Մի է փոքր սարսուռ մը կը դողդղեցնէր նախկին նպարավաճառին մատները:

Արամ էֆ. իսկոյն հեռացուց սպասուհին.

— Մարիամ նկուզը գնա և օգնէ տիկինին շիշերը վեր բերելու համար, պատրուակելով:

Մարիամ հեռացաւ յայտնի սրտնեղութեամբ մը և Արամ էֆ. խիստ յուզեալ մտեցաւ իր գեղանի դրացուհիին որ կը հրաւիրէր զայն պնակ մը տալու իրեն:

Արամ էֆ. դողդոջուն ձայնով մը ըսաւ.

— Որքան հրապուրիչ էք Տիկ. Նուարդ և այդ ձիւնասպիտակ գոգնոցը որքան գրգռիչ կ'ընէ ձեզի...

Տիկ. Բամպակեան չբարկացաւ այդ մեծարանքին, յղային խոստմնալից քրքիջ մը արձակեց և.

— Միրելի պարոն առ այժմ զբաղինք միայն վառեակներուն ղիտերովը, ըսաւ:

— Եւ յետո՞յ, յարեց որկրամուկ Արամ էֆ.:

— Յետոյ պիտի ուտենք զանոնք:

— Ա՛հ այո, ըսաւ Տինտօնեան էֆ.:

Եւ սակայն, հակառակ այդ յայտնապէս գրգռիչ խօսքերուն, անբարոյական բան մը պիտի չպատահէր անչուշտ, տրուած ըլլալով որ Արամ էֆ. խիստ պարկեշտ և պատուական ընտանիքի հայր մըն էր, մանաւանդ որ ուշի ուշով կը հետեւէր բարոյալից հրատարակութեանց...

Բայց գրուած էր որ այդ օրը, Տինտօնեան էֆ. պիտի մխրճուէր ցոփութեան մէջ, քանի որ ձախորդութիւնը գործին խառնուած էր:

Տիկ. Նուարդ խոհանոցին մէջ աճապարանքով երթեկեկամ պահուն երբ միջոց մը ոտքը սահեցաւ, նըշմարեց թէ կօշիկին կապը քակուած է: Արամ էֆ. ալ նշմարած ըլլալով, քաղաքավարօրէն ծնրադրեց Տիկ. Նուարդի ոտքերուն առջեւ...

Արդարեւ գրգռիչ գեղուհիին ամուսնոյն ըսածին համաձայն, Տիկ. Նուարդ զիստե՛ր ունէր, զիստեր, որոնք կարող էին զգլխելու ամենաառաքինի ու պարկեշտ եպիսկոպոսներն իսկ...: Արամ էֆ. իսկոյն հետաքրքրութեամբ.

— Ա՛հ, ի՞նչ գեղեցիկ մոխրագոյն մետաքս գուլպաներ, ըսաւ և մասնագէտի մը նման սկսաւ մատներովը շոշափել զանոնք:

Այդ գուլպաներուն մէջ բանտարկուած էին կլո՛ր, մարմարի նման կարծր բուժքեր որոնց կապոյտ երակներէն կը հասկցուէր թէ վառեակի մսի նման ձերմակ էին անոնք: Տինտօնեան էֆ. փառասէր ու փառայասէր էր, միշտ կ'ուզէր յառաջդիմել: Ուստի ըստ իր սկզբ-

բունքին, մասները շուտով հասան Տիկ. Նուարդի ծնրակապին: Ոսկեզօծ փոքր վարդերով, կապոյտ, սիրուն ծնրակապեր որոնց տակը կը գտնուէր հեշտածոր գիտոր:

Թէ ի՞նչ եղաւ անկէ վերջ... դիւրաւ կարելի է գուշակել:

Գուցէ ըսէք թէ խոհանոցին մէջ թէեւ ջուր, օճառ եւրն. կայ բայց... կարգ մը անհրաժեշտ բաներ պակաս են, բայց ի՞նչ փոյթ, ձեռքէ սփ աշղպիսի պարագայի մը անճրկած է և գործին մէջէն չէ ելած...:

Երբ Արամ էֆ. ոտքի ելաւ և երբ Տիկ. Նուարդ իր աչքերը բացաւ, որովհետեւ չմոռնանք ըսելու թէ՛ զոցած էր զանոնք, ամենախոր մթութեան մը մէջ գտան ինքզինքնին:

— Լոյսերը մարեր են, խուսիւրփիւի եղած ըլլալու է:

— Ա՛հ այո՛, պատասխանեց Տիկ. Նուարդ, ցած և գողգոջուն ձայնով մը:

Քողունք իրենց խոհանոցին մէջ Տիկ. Նուարդը, տափոտ նպարովածառ և սեղանին տակ խոկացող գինով Արուսը, որ նախամեծար կը համարեն խարխափել մթութեան մէջ, քան թէ անեցիներէն մին կանչել, որովհետեւ այնքան կանոնաւոր է իրենց վրան գլուխը որ...:

— Տիկ. Էլիզին հետ նկուղը իջիւր և ըմպելիներուն գործը կարգադրէ, հրամայած էր զրգոնիզ գեղունին իր ամուսնոյն:

Տարսայիչ էֆ. ուրիշ բան չէր կրնար ընել այլ միայն հնազանդի իր կնոջը իբր պարկեշտ կողակից: Մանաւանդ որ Բամպակեան էֆ. խիստ ազնիւ և կարգապահ բնաւորութեան մը տէր ըլլալով չէր կըրնար հակառակիլ իր անուշիկ կնոջը հրամաններուն, ուստի փութացած էր իջնել նկուղը:

Բաւական դժուարութիւն քաջած էր Տարսայիչ էֆ. նկուղը իջնելու համար, որովհետեւ շատ մութ էր հոն:

Ելեքտրական լոյս կայ, վառեցէք, ըսած էր ամակրելին Տիկ. Էլիզ:

— Կոճակը չեմ կրնար գտնել, պատասխանած էր Բամպակեան էֆ.:

— Անճարակ էք խեղճ բարեկամս, գլխել տուած էր սրտնեղութեամբ թխադէմ կինը:

Եւ Տիկ. Էլիզի ոտքը սահեցաւ: Խեղճ կինը պիտի տապալէր մութին մէջ, բայց բարեբախտաբար ցաւալի անկումէ մը խուսափելու համար ձեռքը երկարեց և կանչեցաւ Բամպակեան էֆ. ի... քթին:

— Ո՛հ, վախցայ, գոչեց Տարսայիչ էֆ., անակրնկալի եկած:

— Երբեք քաջութիւն չունիս, խեղճ բարեկամս, աւելցուց միևնիջ կինը:

Բայց վերջապէս աղէկ գէշ հասան սանդուղին վերջին աստիճանը... հարսանեկան սենեակին սեմը, ա՛հ, ոչ, ներողութիւն նկուղին, սեմը: Տարսայիչ էֆ. մութին մէջ խարխափեց, և վերջապէս գտաւ ելեքտրական կոճակը ու լուսաւորեց նկուղը: Ապահով քայլերով ուղղուեցան դէպի սնտուկ մը, ուր փոշոտ շիշեր, իրարու քով շարուած էին, թնդանօթներու նրման:

Աւելի մօտէն քննելու համար սնտուկին պարուսնակութիւնը, ծնրադրեցին:

— Սարդի ոտսայններ կան, ըսաւ Բամպակեան էֆ.:

— Պէտք է մաքրել զանոնք, պատասխանեց Տիկ. Էլիզ:

— Աղէկ ըսիք, աւելցուց գեղանի զրացուհիին ամուսինը և գործի ձեռնարկեց:

Տիկ. Էլիզ գործողութեան կը հսկէր:

— Շատ լաւ... ոչ այդքան շուտ... մի ջղայնու-
տիք...:

Եւ քիչ մը ետքը, թխադէմ կինը իր գոհանակու-
թիւնը յայտնեց...:

— Կեցցես, կեցցես, շատ աղուոր կ'ըլլայ, ըսե-
լով:

Բայց տանտիրուհին իբր բարեկիրթ և հիւրընկալ
չէր ուզեր ամբողջ աշխատութիւնը իր հրաւիրեալին
թողուլ:

— Է՛հ բաւ է, այլեւս մի զբաղիք, պէտք եղածը
կ'ընենք ես, ըսաւ փոքրիկ կինը:

Եւ անհրաժեշտը կատարեց փութով: Պատրաստ
էին Մալախայի և Պարսակի պատուական հեղուկնե-
րով լեցուն վեց շիշեր:

— Պէտք է վեր ելլել, Արամը հոգ կ'ընէ, ըսաւ
Տիկ. Էլիզ:

— Պա՛հ, պատասխանեց Բամպակեան էֆ. ամե-
նայն հանդարտութեամբ, կինս նկուղը իջիր ըսաւ ես
ալ իջայ:

— Ինչ որ ալ ըլլայ վեր ելլելու է, տրամաբանեց
նախկին նպարավաճառուհին:

Ձեռքերնին երեքական շիշ բռնած ուղղուեցան
դէպի սանդուղը: Հազիւ թէ սաք դրած էին անոր
առաջին աստիճանին վրայ, յանկարծ լոյսը մարե-
ցաւ և խաւարը պատեց նկուղը:

— Դադար կայ, ահա՛ գեղեցիկ կացութիւն մը,
ըսաւ Տիկ. Էլիզ խնդալով:

— Չախորդ գործ, հոսանք չկայ, աւելցուց Տար-
սայի էֆ. Բամպակեան:

Եւ երկուքն ալ առփանքի և յուզման մէջ, անշարժ
մնացին իրենց տագնապած սրտերուն վրայ բեղմելով
գինիին շիշերը:

— Հապա՞ Մարիամը, պիտի հարցնէ անշուշտ հե-
տաքրքիր ընթերցողը, Մարիա՞մը ուր մնաց:

Ըսած էինք արդէն թէ՛ Մարիամ խիստ զգայուն
կին մըն էր: Արամ էֆ. հրամայած էր անոր երթալ
Տիկ. Էլիզի և Տարսայիչ էֆ.ի մօտ և օգնել անոնց
նկուղին մէջ:

— Ես պարզապէս անհանգիստ պիտի ընեմ գա-
նոնք, խորհած էր Մարիամ իւրովի, առանց ինծի
անոնք կրնան գործին մէջէն ելլել:

Մարիամ գնաց բազմիչ լայն բազմոցի մը վրայ,
որ կը գտնուէր նախասենեակին մէջ: Յետոյ սեղանին
վրայէն «Կալոօշ» մը առաւ և ընկղմեցաւ Լիլային
սեփօրքէ մէկ յօդուածին մէջ:

Նկուղին սանդուղը կ'սկսէր Մարիամի հանգըս-
տացած նախասենեակէն և բազմոցին մօտ ալ կը գըտ-
նուէր խոհանոցին դուռը: Եւ խեղճ Մարիամ շուտով
խմացաւ գրգռիչ նուազահանդէս մը, որուն խառնուած
էին օ՛հ, օ՛հներ ա՛հ, ա՛հներ և հեշտապրզի ուրիշ բա-
ցազանչութիւններ:

Մարիամ ակունները սեղմեց և քրթմնջեց կատ-
ղած ու զայրացած:

— Խայտառակներ...:

Ապա, փորձեց չլսել և յամառօրէն շարունակեց
ընթերցումը՝ ականջները փակելով: Բայց հակառակ
իր կամքին շուտով անդի տուաւ զգայնիկ սպասուհին:
Ջղայնոտ շարժումով մը սաքի ելաւ և բարկութեամբ
նետեց ձեռքի «Կալոօշ»ը ըսելով:

— Ալ չափը անցուցին այս խայտառակները...:

Հետաքրքրութիւնը գոհացնելու համար պարզա-
պէս, գնաց և ականջը դրաւ խոհանոցին դրանը բա-
նալիին ծակին:

Մէկ վայրկեանէն միւսը սրքա՛ն պերճախօս դար-
չած էր կրնտրուն հանդէպ, խեղճ Մարիամին տէրը:

Մարիամ սպասուհի ըլլալով հանգերձ, կին մըն էր վերջապէս և քիչ յուզմամբ չէր որ կ'ուզնորէր իբր տէրերը: Մանուանդ որ այսօրիսի զգացումներու մէջ արհեստի խտիր չի դրուիր, ենթական պէտք է նուկատի առնել . . . :

— Գէշ պիտի ըլլայ, բոտ իւրովի ջղայնացած սպասուհին, վրէժս պիտի յուծեմ, միշտ անոնք են որ կ'ուտեն կարկանդակին ազէկը . . . :

Եւ Մարիամ շտապով չիկեց ձեռքերը, զիտէր թէ ի'նչպէս պիտի յուծէր իր վրէժը:

Անվարան և մեծ հաստատամտութեամբ մտեցաւ ելեքտրական ժամացոյցի ստիւտանին ու թուլցուց զայն:

Ամբողջ տունը նկուզէն մինչեւ ցեղնայարկը մթութեան մէջ ընկզմեցաւ . . . :

Յետոյ անառակ սպասուհին արագ քայլերով ուզուեցաւ գէպի նկուղը իջեցնող սանդուղը: Մարիամ լաւ բնակացած ըլլալով այդ ճամբուն, գիւրաւ կը քաշէր մթութեան մէջ:

— Էֆ.ին գործն է այս, փոփոսաց իր տիրուհիին ականջն ի վար, հետեւեցէք ինձի, եթէ ոչ գէշ պիտի ըլլայ:

Յետոյ Բամպակեան Էֆ.ին ուղղելով խօսքը հրամայեց.

— Դո՛ւք ալ, էֆէնտի:

Անոնցք եւերէն բռնեց և հրամայական շարժումով մը վեր բերաւ սանդուղէն:

Տիկ. Էլիզ և Տարսայիչ Էֆ. կը հետեւէին հլու և չիտթ վիճակով մը:

— Նստեցէ՛ք հոտ, հրամայեց Մարիամ Բամպակեան Էֆ.ին: Եւ առանց սպասելու անոր հաւանութեանը գէպի բազմոց տարաւ զայն ու աւելցուց, ձեռտեղէն մի շարժիք եթէ կ'զգուշանաք խօյտառակութենէ:

Սպասուհին միեւնոյն կերպով իր տիրուհին ալ քաշեց, ճաշարանը տարաւ և այդ մուտ սենեակը բազկաթոսի մը վրայ նստեցնելէ վերջ դուրս ելաւ ու գուռը կղզից:

ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ՏԻՆՏՕՆԵԱՆ

Յետոյ մրմոսաց վրէժխնդրուհի .
— Մէ՛կ . . . :

կատարած սպասուհին ուղղուեցաւ զէպի խոհանոց :
— Կորսուած էք եթէ միակ շարժում մը ընէք ,
տիկինը երկուքնիդ ալ սպաննել կ'ուզէ , ըսաւ իր
տիրոջ և զրգոխ զեղուհիին :

Արամ էֆ . գողգոջուն ձայնով մը .

— Ա՛հ , փրկէ զի՞ն Մարիամ , շատ կաղաչեմ ,
սկսաւ կակազել :

— Շատ լաւ , բայց պէտք է հնազանդիլ ինձի :
Բռնեց անոնց ձեռքերէն և ապահով քայլերով
սաջոն տարաւ Տիկ . Նուարդը , այդ յիմարացուցիչ
զիստերով գեղանի կիներ , ու հոն փակեց զայն :

— Երկո՛ւ , ըսաւ գուարթօրէն : չարածճի սպասու-
հին :

Վերջը , առանց ակնածելու , թեւը առաւ իր տէրը
և սկսաւ յառաջանալ :

— Ձեր ննջասենեակը պիտի տանիմ ձեզի և քո-
վերնիդ պիտի զրկեմ Տիկ . Էյիզը , ջանացէք համոզել
զայն ու ներդառնալ ինձի :

Արամ էֆ . խոստացաւ կրցածը ընել , և անկող-
նին վրայ երկննալով սպասեց :

Մարիամ առանց ժամանակ կորսնցնելու , թեթեւ
քայլերով խոհանոց վերադարձաւ , մտմ մը վառեց և
սկսաւ փնտռել Արուսը : Ճիշդ նոյն միջոցին կ'սթա-
փէր գինով խոհարարուհին : Մարիամ իսկոյն յանդի-
մանելով զայն .

— Ի՛նչ աղւտը վիճակ ունիս , տիկինը լաւ գաս
մը պիտի տայ քեզի , ըսաւ :

Յետոյ հրամայական շեշտով մը շարունակելով .

— Հետեւէ ինձի և ջանայ համաձայնիլ էֆէնտիին
հետ : Իր սենեակին մէջ քեզի կ'սպասէ , ըսաւ : Միայն
թէ մի խօսիր , բնրանդ գինի կը հոտի :

Հուժկու ձեռքով օգնեց մեծղի խոհարարուհիին և
տարաւ նստեցուց զայն Արամ էֆ .ի անկողնին վրայ :

— Այս ցաւագարը պիտի ընէ այլեւս պէտք եղա-
ծը , իմ ծառայութեանս պէտք չունին , ըսաւ մեկուտի :

Եւ վաւաշոտ սպասուհին ուղղակի գիմեց այն
բազմոցը որուն վրայ վտան էր թէ պիտի գտնէ
Տարսայիչ էֆէնտիին : Այս վերջինը գիւրաւ զարմացող-
ներէն չէր . իսկոյն հասկցաւ իրմէ պահանջուածը :
Փորձառու կնամուլ մըն էր , ուստի ո՛րեք ձեւակերպու-
թիւն չըրաւ : Ըրաւ անխուսափելին և Մարիամ թեթեւ
ջերմութիւն մը զգաց իր մարմնոյն մէջ , ջերմութիւն
մը՝ սր հաճելի էր ու հեշտալից . . . :

— Անտակ մարդ , շարունակէ , միթմթաց :

Բայց ամէն բան վերջ մը ունի , ամենէն պերճա-
բան ճառախօսներէն իսկ երբեմն կը պակսի լորձուեքը :

Մարիամ ստիպուեցաւ համոզուիլ թէ՛ իր ա-
ղակիցն ուրիշ ըսելիք բան մը չունէր : Չպնդեց , ինքն
ալ արժանապատու թիւն ունէր վերջապէս . . . :

Մարիամ իր մերձակցին մահը չէր բաղձար ան-
չուշտ : Վերջապէ՛ս , լաւ է պարբերաբար օգտուիլ աղ-
բիւրէ մը , քան թէ մէկ անգամէն ցամքեցնել զայն . . . :

Ուստի , առանց վայրկեան մը կորսնցնելու , սե-
ղանը պատրաստեց , վառեակները և գինիին շիշերը
դրաւ անոր վրայ : Այս գործերը աւարտելէ վերջ փու-
թաց Արուսին մօտ որ կը մնար տակուին իր տիրո-
ջը . . . բազուկներուն մէջ : Հրամայական ձեւով մը
խոհանոց բերաւ զայն :

Յետոյ սրահին երկու գուռները բանալով ներս
մղեց Արամ և Տարսայիչ էֆէնտիները , ինչպէս նաեւ
Տիկ . Էյիզը որ Մարիամի կողմէ արգելափակուած էր
ճաշարանը :

Այս գործողութենէն վերջ շակեց երկտրական
գործիքը և իսկոյն լոյսը եկաւ լուսաւորելու այս մը-
թին ողբերգագուեշտին գերակատարները :

Մարիամ , իր պարտականութիւնը լաւ կատարողի

մը գոհանակութեամբ, սրահին դրանը մէջ կեցաւ, և քիչ մը հերարձակ, լուրջ, հանգիսաւոր ու հաստատ ձայնով մը ծանուցց.

— Տիկին, ճաշը պատրաստ է...

Յետոյ անվարան շարունակեց.

— Էֆէնտիինն ալ...:

*
*
*

Տինտօնեաններու տան զայթակողութեան յուրը շուտով տարածուեցաւ Ք. գիւղին մէջ, չնորհիւ Մարիամի մունետիկութեան: Չարածճի սպասուհին իր հայրենակիցներուն յոխորանօք կը պատմէր լարած թակարգը և... Տարսայիչ էֆ.ի քաղցր համբոյրներուն առթած յաւերժական զգայնութիւնը:

Միւս կողմէ Արուս ալ իր նալովացի հայրենակիցներուն պարծենալով կը պատմէր իր էֆէնտիին հետ սկսած մտերիմ յարաբերութիւնը: Այսպէս՝ այլևս անկարելի գործաւ Բամպակեաններուն և Տինտօնեաններու բնակութիւնը այդ գիւղին մէջ: Ամէնուն քերանք ինկած էին անոնք:

— Կնիկ, ըսաւ Արամ էֆ. կնոջը Էլիզին, ալ երես չունիմ գիւղին մէջ պտըտելու, շատ օրնիս պիտի պատրաստիմ, եղածը չեղածը ծախենք և Եւրոպա երթանք:

Միւս կողմէ Բամպակեաններն ալ նոյն կացութեան մատնուած ըլլալով շուտով իրենց բնակութիւնը Բերա փոխադրեցին:

Օր մը Մեսսիէի Մարիթիմ բնկերութեան Լա Մարիին չողենաւէն Մարսիլիոյ քարափը կ'ելլէին Տէր և Տիկ. Արամ էֆ. Տինտօնեան:

Իսկ Մարիամ և Արուս, երկու անբաժանելիները, ուրիշ տուն մը գացին աշխատելու և զուցէ, ինչո՞ւ չէ, հոն ալ շարունակելու համար իրենց շահատակութիւնները...:

«Ազգային գրադարան»

NL0358979

0 267
"ԿԻԹԷՄՊԷՐԿ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ",
ՆՈՐ ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հրատարակել էրս՝ Կ

ԺԻՒԼ ՎԷՐՆԻ

ՄԻՇԷԼ ՍԹՐՕԿՕՖ

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
(ՊԱՏԵՐԱԶԱՐԴ ՄԵՐ ՎԷՊ)

Մեծադիր քարտեզով, վարսուն պատկերով և զեղարուեստական գունաւոր կողմով

Գին 120 ՂՐՇ.

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Ղարսիս, Պիլոս փողոց, թիւ 10
ԿԻԹԷՄՊԷՐԿ ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
Կը ծախուի նաև բոլոր գրախանութեանն իմ

Մանուշի սակ էն

ՊԱԼԱՏՈՒՆԻ Ի

ՊՈԼՍՍԱՆԵ ԿԵՍԵՔԷ

Խիստ հետաքրքրաւոր և զեղարուեստական վիպակը՝

ՄԻՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ՄԱՆՉ ԹԷ ԱՂԶԻԿ

ՈՒՆԵՆԱԼ Կ՝ՈՒՋԷՔ

49389